

opeharil za 30 kron. Tepen sem pravzaprav jaz, zakaj Joštu moram povrniti 30 kron, saj sem jaz provzročitelj vse šale.“

„Pa kako si dobil tega človeka?“

In pravil mi je, da ga je srečal ob robu gozda. Zdel se mu je pripraven in je rad za 10 kron prevzel nalogo čarovnika. Zdel se mu je pripraven tembolj, ker je govoril nekaj latinskih besed, kar mu je seveda pomoglo še lažje pri praznovnem Joštu do zaželenega uspeha. „Dal sem mu vrečo tutk in mu naročil, naj jih skrivaj spravi za bruno pod streho, kar se mu je ponoči kaj lahko posrečilo. Poučil sem ga bil, kako mu je ravnati, pa zdi se mi, da bi bil oni lažje mene poučeval o takih stvareh.“

Prijatelj se je poslovil še isti dan od nas. Teti je bilo kaj žal za njim; meni tudi.

Par dni po njegovem odhodu je prinesel pismonoša priporočeno pismo, naslovljeno na Jošta. V njem je bilo 30 kron, na listku zraven pa pripisano:

Vražarju Joštu z dobrim namenom, da kmalu ozdravi hude bolezni vražarije. Stari znanec.

Poslovil sem se tudi jaz z doma. Počitnice so minile. Govoril sem potem še večkrat z Joštom, ki pa je bil na vraže naravnost hud. Razbeljene verige ne vlači nikdar več okolo svojih poslopij, kar pa je bilo našemu Peregrinu v začetku kar žal, sedaj pa se je že navadil in postal pametnejši. Upam, da ostane Jošt odslej vedno tak.

Križi in težave iz mojih dijaških let.

Spisal *Fr. Rojec.*

I.

Srečni ste, mladi šolarji in mlade šolarice, ki imate dovolj priložnosti, da se že v svojih šolskih letih naučite mnogo lepega in koristnega in da se še tudi potem, ko ste že iz let šolske obveznosti, lahko dalje šolate, da postanete kdaj imenitni gospodje, gospodične in gospe. Ako vam starši ne morejo dati drugega imetja kakor priliko in sredstva za zadostno izobrazbo, ki jo boste potrebovali v svojem bodočem stanu, so storili za vaše življenjsko preskrbljenje dovolj, in vi boste lahko živeli srečno in zadovoljno, če se boste pridno učili ter poslušali glas vesti in pameti in če boste pri tem vedno skrbno čuvali svoje zdravje; zakaj v naši lepi domovini dandanes še silno primanjkuje izobraženih, učenih ter telesno in duševno krepkih ljudi na premnogih dobrih in važnih službenih mestih. Zatorej pa se ravnajte vedno in povsod po tem mojem dobrohotnem opominu in trdno se smete nadejati vesele bodočnosti.

Jaz nisem bil tako srečen kakor ste vi!

Kakor sem omenil že zadnjič v spisu „Kako ljubim svoj rojstni kraj,“ me je poslal oče v Ljubljano v šolo šele v štirinajstem letu moje starosti, in sicer leta 1882. Ker pa sem se bil doma v enorazrednici kaj malo naučil, so vpisali v Ljubljani mene kakor tudi mojega vaškega tovariša v drugi razred na ljudski šoli, ki stoji ob široki cesti onkraj mostu sv. Jakoba in ki so jo imenovali „šola na Grabnu“.

Stanovanje sva dobila jaz in moj tovariš po posredovanju potovke pri neki uradniški vdovi na Starem trgu šte. 11 v drugem nadstropju in od tukaj sva hodila skupaj v šolo in iz šole domov. Tudi drugače sva hodila vedno skupaj. Hodila sva skupaj v cerkev, na izprehod in v stanovanju sva se skupaj učila ter pisala naloge.

Vendar pa ne mislite, da sva bila Bog ve kako velika prijatelja. Bila sva doma oba iz ene vasi in natančno sva poznala drug drugega že izza otroških let. Zato nisva čislala drug drugega in pogostokrat sva se v stanovanju zaradi malenkosti skregala, semtertja pa tudi stepla in opraskala za nameček. Povod najinim razprtijam je največkrat dalo dejstvo, da je bil moj vaški tovariš doma iz bahaške hiše, kjer se je bil tudi sam nalezl meni nad vse zoprne baharije in samohvale in je mene rad preziral ter zapostavljal kot sina manj imovitih in manj veljavnih staršev. Zraven tega je imel tudi slabo lastnost, da je meni pri vsaki priliki rad očital razne usluge in dobrote, ki jih je kdaj storil njegov oče meni ali pa mojim staršem, tako na primer, da sem se jaz nekaterikrat pri njem na vozu peljal v Ljubljano itd. Moj oče je seveda povrnil vse to njegovemu očetu na kak drug način in mu ni hotel ostati ničesar na dolgu; ali na to se ni oziral moj tovariš, in dobro mu je bilo vsako očitiranje in oponašanje, ki se je tikalo mene ali pa moje rodovine, da me je le mogel huje dražiti, kadar sva se skregala.

A tudi jaz nisem prizanašal svojemu tovarišu o takih prilikah. Privlekel sem na dan ter mu zmetal pred nos vse, kar sem vedel slabega in neprijetnega o njem in njegovih sorodnikih in tako razvnel najine prepire, da bi še večkrat prišlo do prepira, lasanja in praskanja med nama, ako bi naju gospodinja na pameten in odločen način ne razgnala in ne pomirila, kadar je naju zalotila v prepiru ali pri tepežu.

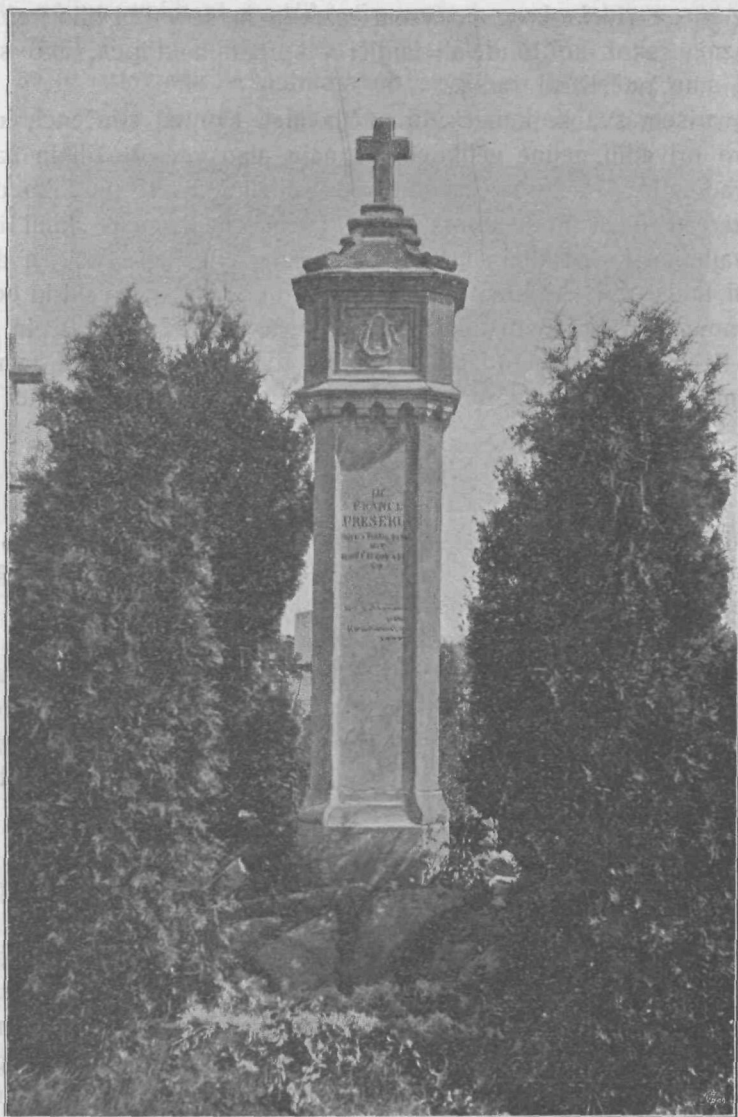
Kdo izmed naju je prvi začel rabiti pesti in nohte, tega se sedaj več ne spominjam, vendar pa se mi zdi, da je bil moj tovariš togotnejši od mene in da si je menda zaradi svoje imenitnosti domišljjal, da imajo njegovi nohti večjo pravico do mene, kakor moji do njega, dasiravno sem bil jaz starejši nego on.

Oh, to sva bila nespametna in še otročja takrat, čeprav sva imela že 13 in 14 let za seboj! Ali kaj se hoče sama leta ne izučiti in ne izmodre človeka, ako nima boljših učiteljev!

Skupno bivanje z mojim vaškim tovarišem mi je kmalu postalo jako mučno in neprijetno, toda pomagati si nisem mogel drugam. Morala sva stanovati skupaj, ker so najini starši tako želeli in hoteli. Vendar pa sem

bil vseeno vesel svojega tovariša in navezan na njegovo družčino vsaj v enem oziru, in sicer v tem, da je bil tudi on velik kakor jaz.

Ko sem namreč prišel z njim prvokrat v šolo v drugi razred med svoje bodoče součence, sem takoj izprevidel, da sem mnogo prevelik za ta

Prešernov nagrobni spomenik.

razred. Bila sva jaz in moj tovariš največja v razredu, in nekateri gosposki dečki v prvih klopeh so bili tako majhni, da niso segli dosti čez najina kolena s svojimi glavicami. Mene je obšla velika sramota pred njimi, čeprav nisem bil sam kriv, da sem prišel tako velik mednje. Pri tem mi je bil v tolažbo le moj tovariš, ker je bil tudi on tiste velikosti kakor jaz.

Oziral sem se nanj ter si mislil: „Saj vendar nisem tu sam tako velik, ampak je velik kakor jaz tudi on!“

Ker po učnih sobah navadno sede najmanjši učenci v sprednjih, največji pa v zadnjih klopeh, sva jaz in moj tovariš dobila sedeže v zadnji klopi pri zidu v srednji vrsti. Ravno ta prostor pa je bil meni najbolj všeč, ker sem z njega videl okrog po vsem razredu in se mi ni bilo treba nikdar ozirati nazaj, kakor so to delali fantiči v sprednjih klopeh, ako so hoteli videti, kaj smo počeli mi zadaj.

S tovarišem sva se kmalu udomačila med svojimi součenci, in tudi ti so se hitro privadili najine velikosti, da naju niso več dražili in nama nagajali zaradi nje. Pa tudi naš gospod učitelj I. K. je bil jako dober in prijazen ter ni delal nobene razlike in izjeme med gosposkimi in kmetišskimi, majhnimi in velikimi učenci. Kdor se je pridneje učil in dostojno vedel, tisti mu je bil najljubši in tistega je pogostejše pohvalil in odlikoval. Meni in mojemu tovarišu ni nikdar predbacival najine velikosti in starosti, in to je še posebno blagodejno vplivalo name, da sem se začutil tako kmalu domačega in enakopravnega med svojimi različnimi součenci drugega razreda.

Tako v šoli. A vse drugače se je godilo meni in mojemu tovarišu izven nje. Učenci drugih razredov so kazali za nama in glasno govorili med seboj: „Glejte, ta-le dva dolgina hodita šele v drugi razred, čeprav sta že tako velika in tako stara, da bi morala biti že v zgornji gimnaziji ali pa realki.“ Nekateri razposajenejši in hudobnejši dečki pa so naju zmerjali s psovki kakor „longa,“ „oče,“ „starec“ itd.

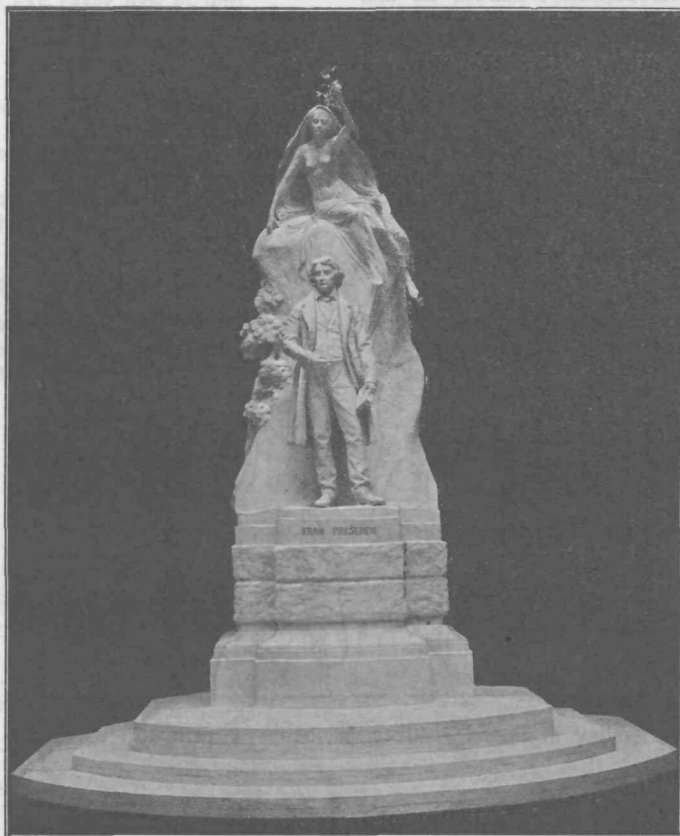
Mene je bilo jako sram in bolelo me je prav notri pri srcu, kadar sem moral poslušati taka zasramovanja. Šel sem s povešenim pogledom mimo svojih nagajivcev in nisem se jim znal izgovoriti, češ, da nisem jaz kriv, da sem prišel tako velik v drugi razred, ampak da je kriv tega moj oče, ker me je tako pozno poslal v šolo.

Kaka čutila so navdajala mojega tovariša v takih slučajih, ne vem, ker ga nisem nikdar vprašal po tem; vendar pa mislim, da tudi njemu ni bilo prijetno pri srcu.

Zaradi tega sva se oba skrbno varovala, da sva kolikor mogoče malo prišla v dotiko z učenci iz šole „na Grabnu“. Ako sva prišla tja, preden so bila odprta vežna vrata in so pred šolo še stali šolarji v velikih gručah, sva ostala daleč tam doli v drevoredu pri cesti in gledala izza vogla, kdaj se bodo odprla vrata in kdaj bo izginila v šolo pred njo stoječa množica. Ko pa se je to zgodilo, sva se tudi midva približala šoli ter smuknila skozi vežo v prvo nadstropje in v sobo drugega razreda. Ravno tako sva tudi vselej hitela po dokončanem pouku skozi vežo po stopnicah in potem čez most sv. Jakoba ter zadaj „za vodo“ domov na Stari trg, da nisva slišala preveč psovka in zaničevanja od nagajivih šolarjev, ki so se počasi vračali iz šole ali pa se glasno kričeč podili semtertja po cesti.

Najmučneje pa je bilo za naju v onih mesecih, ko smo hodili skupno iz šole k maši v cerkev sv. Jakoba in nato zopet nazaj v šolo. Takrat se

je najina nesrečna velikost vselej pokazala v vsi svoji žalostni naravni resničnosti. Šli smo lepo razvrščeni razred za razredom. Učenčki prvega razreda so drobili stopinjice s svojimi kratkimi nožicami pred našim razredom. Ozirali so se nazaj in lahko videli, kako sva velika; učenci drugih razredov pa so korakali in vrveli zadaj in so tudi vsi mogli videti naju ter primerjati najino velikost z velikostjo našega gospoda učitelja, ki je nas spremljal in ni bil dosti višji kakor midva. A to ni bilo še najhujše. Mestna gospoda se je ustavljala in nabirala ob cesti, po kateri se je pomikal naš izprevod, in gledala na nas in za nami. Med to gospodo so stale tuintam

Prešernov spomenik v Ljubljani.

tudi male in velike gospodične. Gotovo je vsakdo izmed teh gledalcev videl naju ter se nama zaničljivo posmehoval, ker sva tako velika hodila šele v drugi razred. Ojoj, kako je bilo mene sram! Silila mi je vročina v glavo; grizel sem si spodnje ustnice in nisem se upal pogledati na nobeno stran. Najrajši bi videl, da bi nastala temna noč ali pa da bi močno deževalo, da bi mogel skriti pod dežnik vsaj svoj obraz pred radovednimi mestnimi gledalci! In te grozne duševne muke sva morala prenašati dve leti, ker sva tudi drugo šolsko leto hodila v tretji razred šole „na Grabnu“ v istih razmerah in okolščinah kakor prvo leto.